

В. Й. Плиса, З. П. Плиса

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

В. Й. Плиса, З. П. Плиса

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Підручник

Друге видання,
виправлене й доповнене

Львів
Видавництво ННВК „АТБ”
2020

УДК 657.37(075.8)
ББК 65.052я73
П 389

Рецензенти:

Іонін Є. Є.,
доктор економічних наук, професор
(Донецький національний університет імені Василя Стуса);

Кузнєцова А. Я.,
доктор економічних наук, професор
(ДВНЗ „Університет банківської справи”).

Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 22/12 від 1 грудня 2010 року).

Плиса В. Й., Плиса З. П.

ПЗ89 Бухгалтерський облік : підручник. 2-ге вид., випр. і доп. – Львів:
Видавництво ННБК „АТБ”, 2020. – 440 с.

ISBN 978-966-2042-16-0

У підручнику розглянуто теоретичні основи організації бухгалтерського обліку на підприємстві; зміст та структуру бухгалтерського балансу та рахунків бухгалтерського обліку, сутність подвійного запису; місце та роль оцінювання і калькулювання в системі бухгалтерського обліку; організацію документообороту на підприємствах. Зосереджено увагу на особливостях обліку необоротних й оборотних активів, власного капіталу та зобов'язань, доходів і витрат підприємства. З'ясовано склад і порядок подання фінансової (бухгалтерської) звітності. Наведено основні поняття і терміни бухгалтерського обліку.

Для студентів закладів вищої освіти, слухачів системи післядипломної освіти, усіх, хто цікавиться бухгалтерським обліком.

УДК 657.37(075.8)
ББК 65.052я73

ISBN 978-966-2042-16-0

© В.Й. Плиса, З.П. Плиса, 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
Розділ 1. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК (ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ)	7
Тема 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЙОГО ПРЕДМЕТ І МЕТОД	7
1.1. Суть, значення та види господарського обліку	7
1.2. Бухгалтерський облік в системі управління підприємством	8
1.3. Завдання, функції та вимірники бухгалтерського обліку	11
1.4. Предмет бухгалтерського обліку та його об'єкти	13
1.5. Метод бухгалтерського обліку	15
Контрольні запитання	16
Додатки до теми 1	17
Тема 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС	18
2.1. Поняття, зміст та структура бухгалтерського балансу	18
2.2. Зміни в балансі під впливом господарських операцій	22
2.3. Класифікація балансів	23
2.4. Схеми балансових конструкцій в міжнародній практиці	25
Контрольні запитання	26
Додатки до теми 2	27
Тема 3. РАХУНКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС	28
3.1. Зміст і структура рахунків бухгалтерського обліку, їх зв'язок з балансом	28
3.2. Суть і значення подвійного запису	32
3.3. Синтетичні й аналітичні рахунки бухгалтерського обліку	32
3.4. Узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку	33
Контрольні запитання	34
Додатки до теми 3	35
Тема 4. ОЦІНЮВАННЯ ТА КАЛЬКУЛЯЦІЯ	48
4.1. Оцінювання в системі бухгалтерського обліку	48
4.2. Калькуляція і калькулювання	49
Контрольні запитання	51
Додатки до теми 4	52
Тема 5. ДОКУМЕНТАЦІЯ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ, ТЕХНІКА І ФОРМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	53
5.1. Документація та організація документообороту на підприємстві	53
5.2. Інвентаризація: види та порядок проведення	55
5.3. Техніка та форми бухгалтерського обліку	59
Контрольні запитання	71
Додатки до теми 5	72

Розділ 2. ОБЛІК НЕОБОРОТНИХ Й ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	121
Тема 6. ОБЛІК НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ	121
6.1. Облік основних засобів	121
6.2. Облік нематеріальних активів	127
6.3. Облік довгострокових фінансових інвестицій	132
6.4. Облік інших необоротних матеріальних активів	134
Контрольні запитання	136
Додатки до теми 6	137
Тема 7. ОБЛІК ЗАПАСІВ	158
7.1. Облік виробничих запасів підприємства	158
7.2. Облік товарів і товарних операцій	164
7.3. Особливості обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів	167
Контрольні запитання	168
Додатки до теми 7	169
Тема 8. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ І ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	195
8.1. Облік дебіторської заборгованості	195
8.2. Облік касових операцій	203
8.3. Облік коштів на рахунках у банках. Види та форми безготівкових розрахунків, їх відображення у бухгалтерському обліку	209
Контрольні запитання	219
Додатки до теми 8	220
Тема 9. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ	245
9.1. Сутність, оцінка та класифікація фінансових інвестицій	245
9.2. Бухгалтерський облік фінансових інвестицій	249
Контрольні запитання	251
Додатки до теми у 9	252
Розділ 3. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	254
Тема 10. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	254
10.1. Поняття і склад власного капіталу підприємства	254
10.2. Визнання та структура власного капіталу підприємства	255
10.3. Бухгалтерський облік власного капіталу підприємства	255
Контрольні запитання	263
Додатки до теми 10	264
Тема 11. ОБЛІК ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	265
11.1. Поняття та види зобов'язань	265
11.2. Облік довгострокових зобов'язань	266
11.3. Облік поточних зобов'язань	270
Контрольні запитання	274
Додатки до теми 11	276

Тема 12. ОБЛІК ПРАЦІ, ЇЇ ОПЛАТИ ТА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ	277
12.1. Форми та системи оплати праці. Складові фонду оплати праці підприємства	277
12.2. Синтетичний і аналітичний облік заробітної плати	281
12.3. Облік нарахувань на фонд оплати праці й утримань зі заробітної плати	282
Контрольні запитання	283
Додатки до теми 12	284
Розділ 4. ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	293
Тема 13. ОБЛІК ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	293
13.1. Визнання та класифікація витрат діяльності підприємства	293
13.2. Облік виробничих витрат підприємства	297
13.3. Облік операційних витрат підприємства	300
13.4. Облік інших витрат	306
Контрольні запитання	310
Додатки до теми 13	311
Тема 14. ОБЛІК ДОХОДІВ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	312
14.1. Визнання, класифікація та оцінка доходів підприємства	312
14.2. Облік доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг	314
14.3. Облік доходів від іншої операційної діяльності	316
14.4. Бухгалтерський облік інших доходів підприємства	320
14.5. Облік фінансових результатів діяльності підприємства	323
Контрольні запитання	325
Додатки до теми 14	326
Розділ 5. ФІНАНСОВА (БУХГАЛТЕРСЬКА) ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	327
Тема 15. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ	327
15.1. Поняття, склад та елементи фінансової звітності	327
15.2. Якісні характеристики фінансової звітності та принципи її підготовки	332
15.3. Розкриття інформації у фінансовій звітності	335
15.4. Баланс (звіт про фінансовий стан)	339
15.5. Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)	343
15.6. Звіт про рух грошових коштів	344
15.7. Звіт про власний капітал	347
15.8. Консолідована фінансова звітність	350
15.9. Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва	354
15.10. Порядок виправлення помилок у фінансовій звітності	357
Контрольні запитання	357
Додатки до теми 15	358
КОРОТКИЙ ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ І ТЕРМІНІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	386
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	418

ПЕРЕДМОВА

Інформація, отримана з бухгалтерського обліку, є основою для ухвалення більшої частини управлінських рішень. Дані, які згруповані та деталізовані за відповідними ознаками, дають змогу зробити висновок про фінансовий стан підприємства, з'ясувати перспективи його розвитку, оцінити фінансові ризики, сформулювати інвестиційні програми. На підставі облікових даних формують бухгалтерську (фінансову) та статистичну звітність.

Бухгалтерський облік потрібен підприємству, бо він дає змогу з'ясувати результати діяльності компанії, дозволяє знайти резерви зростання, виявити збиткові підрозділи, оцінити ефективність управлінських рішень.

Становлення ринкової економіки неможливе без добре підготованих фахівців, які опанували фундаментальні принципи організації бухгалтерського обліку. Щоб допомогти вирішити зазначені проблеми, уклали цей підручник.

Головна задача підручника – допомогти студентові у вивченні таких складних питань бухгалтерського обліку: особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві; зміст та структура бухгалтерського балансу та рахунків бухгалтерського обліку, сутність подвійного запису; місце та роль оцінювання і калькулювання в системі бухгалтерського обліку; організація документообороту на підприємствах; особливостях обліку необоротних й оборотних активів, власного капіталу та зобов'язань, доходів і витрат підприємства.

Структура підручника відповідно до поставленої задачі складається з логічно пов'язаних між собою п'ятнадцяти тематичних блоків, які згруповані в п'ять розділів.

У першому розділі „Бухгалтерський облік (загальна теорія)” розглянуто: суть, значення та види господарського обліку, місце бухгалтерського обліку у системі управління підприємством, його завдання, функції, вимірники, предмет, об'єкти та метод; поняття, зміст і структуру бухгалтерського балансу, зміни в балансі під впливом господарських операцій, класифікації балансів, схеми балансових конструкцій, які застосовують у міжнародній практиці; зміст і структуру рахунків бухгалтерського обліку, їхній зв'язок з балансом, суть і значення подвійного запису, синтетичні й аналітичні рахунки, узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку; значення оцінювання, калькуляції та калькулювання в системі бухгалтерського обліку; принципи організації документообороту на підприємстві, види та порядок проведення інвентаризації; техніку та форми бухгалтерського обліку.

У другому розділі „Облік необоротних й оборотних активів підприємства” розглянуто практику облікового відображення: необоротних активів, запасів, грошових коштів і дебіторської заборгованості, фінансових інвестицій.

Третій розділ – „Основи аудиту” – присвячений розгляду таких питань: облік власного капіталу та зобов'язань, праці, її оплати та соціального страхування персоналу.

У четвертому розділі „Облік доходів, витраті фінансових результатів діяльності підприємства” зосереджено увагу на проблемах обліку витрат діяльності підприємства, доходів і фінансових результатів діяльності.

П'ятий розділ – „Фінансова (бухгалтерська) звітність підприємства” – присвячений з'ясуванню поняття, складу, елементів, якісних характеристик та принципів підготовки фінансової звітності підприємства.

Кожний тематичний блок підручника побудований так, щоб активізувати пізнавальну діяльність студента. Проблематику теми узагальнюють контрольні запитання, якими закінчується кожний тематичний блок. Запитання допоможуть студентові визначити рівень засвоєння опрацьованого матеріалу.

Навчальне видання

ПЛИСА Володимир Йосипович
ПЛИСА Зоряна Петрівна

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Підручник

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 17.07.2020. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура *Times New Roman*. Друк офс.
Умовн. друк. арк. 28,4. Обл.– вид. арк. 29,1.

Видавництво ННВК „АТБ”,
79040, м. Львів, вул. Патона, 17/29.
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи серія ДК № 2661 від 20.10.2006.